

Rem

1254

Kern 1254

DISSERTATIO
MEDICA INAUGURALIS,
SISTENS
BREVIEM PATHOLOGIAE,
TAM NERVOSAE,
QUAM HUMORALIS,
DELINEATIONEM

CUM RECENSIONE
METHODI MEDENDI HODIERNAE
PATHOLOGIAE NERVOSAE
SUPERSTRUCTAE,

QUATENUS
A PRAXI, OLIM PATHOLOGIAE HUMORALI
ACCOMMODATA, DIFFERT.

PROMOTORE
VIRO ILLUSTRIS
PHILIPPO FRIEDERICO MECKEL,
PROFESSORE MEDICINAE ORDINARIO
INSTITUTI CLINICI CHIRURGICI

DIRECTORE
DIE V OCTOBRIS, MDCCCXIII.

AUCTORE
MOSE MARX.
HALENSI.

HALAE,
LITTERIS F. W. MICHAELIS.

PROLEGOMENA.

Medicorum praecepta omni tempore ad artis exercitationem ipsam eximie valuerunt. Apparet enim, prout diversa medicinae praecepta floruerint, ita et diversas medicorum sectas existisse. Fuerunt tempora, ubi quemque medendi arti operam dantem, si apud eos, quorum partes sequeretur, clari medici famam obtinere vellet, aut Dogmatici, aut Empirici, aut Methodici nomine, uti oporteret. Postea Galenus idolum quasi erat, cui genua flecte-

rent medici, et adhuc multo post renovatas scientias Galeno addictus esse debebat, qui ab odio et persecutione totius medicae societatis tutus esse cupiebat. Paulatim orti sunt Paracelsi cultores, Helmontiani, Sylviani et alii, usque dum Boerhave, Vir immortalis, totius artis medicae reformationem iniens, omnibus scholarum rixis finem tandem imposuit. Attamen eadem aetate surrexerunt Stahliani et Hoffmanniani, qui, quamvis eorum systemata inter se consentiebant *a)*, continuis tamen distrahebantur

a) Joh. Friedr. Blumenbachs medicinische Bibliothek, Göttingen 1785. 2 Band 2 St. p. 396 - 400.

litibus. Post hoc tempus nulla Medicorum
schola universalem obtinuit auctoritatem.
Quanquam enim inventi sunt, qui clarissi-
morum quorundam virorum, ut Halleri et
nuperrime Culleni vestigia temere preme-
rent; tamen, quia ars medica sensim subli-
miorem ascenderat gradum, et hominis
mens, e somno quasi excitata, hoc potissi-
mum aevo eo pervenerat, ut sine aliena ope
de rebus gravissimis cogitaret, easque dili-
gentissime exploraret; nulla singularum par-
tium summam auctoritatem obtinere et de
ceteris imperium quasi exercere potuit.

Nostriſ quidem temporibus, qui mendendi ſcientiam exercent, non amplius, ſi rem rite dijudicare volumus, in contrarias ſectas diſrumpuntur. Illae enim minores ſocietates, quae hodie congregantur, cras diſſipantur, tam parui momenti mihi videntur, ut iſto nomine eas appellare non libeat. Quorum tamen, qui adhuc diverſas ſequuntur partes, notatu digni ſunt illi, qui Humorali, et qui Nervosae Pathologiae adhaerent; inter quos ad hoc uſque tempus liſeſt; quorum ſyſtemata quodammodo ſibi contraria ſunt, quorumque vim ad artis medicae formam nemo facile negare poterit.

Quotidie scriptum legimus, hunc clarum medicum Pathologiam Humoralem, illum Nervosam sequi; est, qui Pathologiam Humoralem ex artis medicae finibus plane remotam, eamque obsoletam, contendat, est, qui ejus fundamenta adhuc immota stare, gloriatur, alii omnes omnino morbos censent nervosos, alii nervis minorem tantum vim ad morbos procreandos concedunt.

Quae cum ita sint, non alienum a consilio meo videtur, Pathologorum Humoralium et Nervosorum praecepta inter se comparare, quae in utroque systemate vera, quaeque praxi digna existimem, excerptare,

et illa denique commemorare, quibus
praecipue nostri aevi medendi methodus a
priori differt, ex eo quidem tempore, ubi
Solidum vivum et praesertim ejus in statu
morbofo conditionem accuratius contem-
plati fumus.

CAPUT PRIMUM.

Systematis Pathologiae Humoralis
Delineatio.

Humoralis Pathologiae systema ex antiquissimis temporibus originem trahit. Priora medicamenta, quibus longe iam ante Hippocratem utebantur, evacuantia erant, imprimis purgantia; unde, illius aetatis homines, qua medicorum ars ephebis nondum excefferat, humores iam existimasse morborum causam, eorumque noxiorum evacuationi operam dedisse, apparet. Podalirius, qui puellae regiae venam

fecavit, primus erat, qui huiusmodi periculum fecit; qua ex re, eum ex sanguine morbi causam derivasse, sequitur. Empedocles iam iam quatuor elementa, aquam, ignem, aerem et terram commemoravit, quibus Galenus postea Pathologiam suam Humoralem eamque artificiosam fundavit. Anaxagoras bilem, gravissimam morborum causam, nominavit. Cnidia schola nulla fere in alia re, quam in evacuandis noxiis et corruptis humoribus versata est. Cui medici magis attendebant ad Solidum vivum, et Hippocratis libri quanquam multa continent de virium vitalium in statu morbofo conditione, tamen Humoralis etiam Pathologiae praeceptis abundant. Cuius de arte medendi meritis mox oblivioni traditis, posteriores medici Humoralis Pathologiae praecepta dederunt a sana ratione alienissima. Tandem surrexit Galenus, omnium, qui unquam Humoralem Pathologiam professi erant, maximus, omnes fere morbos aut a plethora, aut humoribus corruptis derivandos esse, docens. Flava

et atra bilis atque mucus praecipuae morborum
 causae sunt, in quibus praecepta ejus, et patho-
 logica et therapeutica continuo vertuntur. Ga-
 leni praecepta diu immutabilia steterunt, et
 cum deinde nova apparuissent morborum gene-
 ra, ut lues venerea, sudor anglicus, scorbutus,
 in quibus humorum corruptionem nemo negare
 poterat, Pathologia Humoralis his morbis, no-
 vis quasi fulcris, gavisâ est. Detecta etiam san-
 guinis circulatio inveteratae illi opinioni de hu-
 morum maxima ad morbos vi, valde favebat.
 Sylvius in locum humorum corruptorum, quos
 Galenus defenderat, acidum suum et sal alcali
 substituit, et systema, quod inde derivabatur,
 sanae rationi prorsus contrarium, longum per
 tempus, tum arti medicae, tum hominibus
 detrimento, in medicorum scholis auctoritatem
 obtinuit.

Neque tamen, licet Sylviorum schola, Boer-
 havio praesertim adjuvante, iam esset eversa,

auctoritatem suam amisit Pathologia Humoralis; propterea quod et Boerhavius ipse, et una cum eo plurimi illius aetatis medici, iique clarissimi, eam fovebant. Qui quidem multa de humorum et sanguinis abundantia praecipientes, plethoram artificioso systemate induerunt, de quo in hodiernis Pathologorum libris plura, quam in ipsa natura, inveniuntur. Minus enim, quam par est ad nervos, tanquam primam morborum causam respexerunt, cum tamen certum sit, praeternaturalem mixtionem, degenerationem etc. si nervi functiones suas naturae convenienter exercent, locum non habere *b*). Parem viam ingressi sunt in defectu humorum, quorum corruptiones et acrimoniae, quas commemorant, tam variae sunt atque subtiles, ut naturae minime convenient, quamvis in compendis pathologicis diligentissime dinumerantur.

b) *Joh. Ulr. Gottl. Schäffer* Versuch aus der theoretischen Arzneykunde. Nürnberg 1782. I Band pag. 85.

Plurimos morbos Humorales Pathologi ex humoribus derivant. Febres, censent, oriri ex corruptis viarum primarum materiis, ex humorum acrimonia eorumque fermentatione, aut si aliud quoddam liquidum vitiosum adsit. Succus acer, corruptus, putridus inflammationem producit, idem specificis quibusdam proprietatibus instructus exanthemata acuta et chronica excitat. Virus contagiosum, secundum eorum opinionem, vim suam in humores tantum exercet et horum dissolutionem, spissitudinem, fermentationem aut alium praeternaturalem statum efficit. Rheumatismi, arthritis, podagra, lues venerea, scorbutus, scrofula, rhachitis aliaque innumerabilia mala ex specifica morbi materia et humorum corruptione, iis propria, oriuntur. Hydrops e seri abundantia, spissitudine, acrimonia et corruptione proficiscitur. Tabium causa fere semper est humorum corruptio sive Cachexia, quam nominant. Ipsos nervosos morbos praecipue ex praeternaturali fluidarum corporis partium statu derivant.

Omnia haec Pathologorum systemata, quae posita sunt in assumtis de humorum corruptione praeceptis, nostris adhuc temporibus sectatores atque defensores habent, quorum alii magis, alii minus morbosas solidarum partium mutationes simul respiciunt. Quaevis iam Humoralium Pathologorum systemata et praecepta, quae nobis adhuc in usu sunt, commemorare non licet. Omnia fere in eo conveniunt, quod morborum primam causam in humoribus quaerant; acribus, corruptis et vitiosis humoribus vim ad solidas partes concedunt, et ita harum partium affectiones pro effectibus habent, quorum prima causa in humoribus vitiosis lateat. Nuperrime in primis Stoll et Christian Ludewig Hoffmann Pathologiae Humoralis tutelam susceperunt, et, ut illa in exercenda arte pondus haberet, dederunt operam. Eorum prior, ut Anaxagoras olim, omnes omnino morbos e bile deduxit, nec ullum fere morbum invenies, cui in ejus scriptis non tribuatur cogno-

men biliosi c). Num ullo quondam tempore tot de febris biliosis, inflammationibus biliosis, pleuritide biliosa et omnino de morbis biliosis audivimus, quam, ex quo Stollii praecepta in tota Germania evecta sunt ad quandam celebritatem, quae, quod feliciter accidit, sensim iam minuitur. Non omnis enim morbus, in quo symptomata biliosa adsunt, nominari potest biliosus. Bilis enim diu stagnare et tamen diutius quam ceteri humores incorrupta manere potest; et cum tandem corrumpitur, ea a febre producta et hujus sequela censenda est d). Hoffmann, unus ex perspicacissimis hujus memoriae medicis praecipue studiosum Pathologiae Humoralis defensores se praebet e). Omnia

c) Conf. Viri immortalis *Rationem medendi*. Vindebon. 8.

d) *Samuel Gottlieb Vogel* Handbuch der praktischen Arzneywissenschaft, Stendal 1785. I Th. p. 320.

e) *C. L. Hoffmann* Abhandlung von den Pocken I Theil, Münster 1770. II Theil. Maynz 1789. 8.

fere ejus praecepta, quae ei ex parte propria sunt, his continentur sententiis: Hominibus vel optimae valetudinis semper vitiosi, corrupti, putridi humores gignuntur. Corpus autem, ne valetudine secunda careat, a natura instructum est organis excretoriis, quae continuo corruptas humorum particulas auferant et e corpore fecerant. Talia excretoria sunt pulmones, intestina, cutis et fortasse etiam glandulae variolosae f) sub cute latentes et plura alia. Quare, nisi

Ejusdem vom Scharbock, von der Luftseuche etc. Münster 1782. 8. Ejusd. vermischte medicinische Schriften, herausgegeben von H. Chaver. Münster 1790 - 1792. 3 Theile 8. Hypothesin Viri perspicacissimi de *putredine* humorum in omnibus plane febribus, inflammationibus, rel. aliis refutandam relinquo. Moneo tamen, *putredinem Hoffmanni*, a vera et inter Chemicos recepta putredinis idea, quam longissime recedere.

f) Quas ex argumentis, iisque gravissimis nuper negavit Vir Cl. C. W. Hufeland: Bemerkungen über die Blattern. Leipzig 1793. 8. p. 208 sqq.

colum quoddam functionem rite exercuerit, corrupti humores remanent, qui solidas partes irritando variis in corpore confusionibus occasionem praebent. Nec non alia ratione humores corrumpi et putresceri possunt. Putrida humorum acrimonia, secundum systema Hoffmannianum, febres gignit et inflammationes; et succus ossium putridus scorbuti causa est etc.

Quoniam Hoffmanni praecepta singulatim et copiose exponere, hic non est locus, sufficiat ostendere, hoc ipso tempore, ubi quisque Nervosorum Pathologorum ordini adnumerari cupit, tamen summae auctoritatis acutissimique ingenii medicos Humoralis Pathologiae esse addictos. Ipsi Nervosae Pathologiae cultores et defensores studiosissimi in suis libris humorum vitia et corruptionem commemorant.

CAPUT SECUNDUM.

Systematis Pathologiae Nervosae Delineatio.

Nervosa Pathologia quanquam novissime, et quidem decem abhinc annis demum, universalem obtinuit auctoritatem: tamen, si quis ejus praecepta etiam recentioribus temporibus orta esse putaret, valde erraret et historiae faene esset imperitissimus. Hippocratem jam solidarum partium conditionem et vim vitalem in acutis morbis praesertim et crisis diligenter respexisse scimus. Dolendum certe est, hujus viri praecepta nimis mature oblivioni data fuisse. Qui autem post eum sequebantur, tanto studio dediti fuerunt Pathologiae Humorali, ut solidarum partium, ner-

vorum praecipue, morbos non multum curarent. Sed his forsan occasio etiam hujus rei defuit. Constat enim, medicos tunc potissimum ad Pathologiam Nervosam duci, si saepius iis adest occasio, solidarum partium morbos, praeternaturalem sensibilitatem et irritabilitatem, spasmos, et, ne multa, totam nervosorum morborum multitudinem observandi. Haec occasio defuit omnibus nationibus, quae minus quidem cultae, quarum autem corpora firmiora et robustiora erant. Nervosorum morborum frequentia in quacunque natione tunc demum apparet, cum in excolendis et perpoliendis moribus altiore gradum ascendit, ac illius et animi et corporis vires extensione et abusu deficere coeperunt. Atque id quidem nobis nunc obtigit! Nostrum enim aegroti plerumque praeternaturali sensibilitate et irritabilitate ac omnibusque malis nervosis laborant; qua de re non poterat fieri, quin Pathologia Nervosa Humoralis Pathologiae locum priorem quodammodo

occuparet. Primus, qui ex Hippocratis temporibus in Pathologia Nervosa gloriam sibi peperit, Helmontius erat. Is prodigialibus, theosophico - alchymisticis verbis plenum Pathologiae Nervosae systema tradidit, quod autem olim minus curarunt, quam nunc, ubi quaecunque pertineant ad Pathologiam Nervosam, exquiruntur. Hoc incunte seculo Stahlii celeberrimi novum systema tandem apparuit g). Scholae hujus viri praecepta omnino in solido vivo et ejus in statu praeternaturali conditione nitebantur. Variis rebus, quas hic commemorare non licet, praesertim vero sermone magni hujus viri obscuro, nec non dementibus eorum, qui eum sequebantur, sententiis, quas minus recte magistro suo tribuerunt, quia ipsi eum non intellexerant, effectum est, ut Stahlianum systema nunquam

g) Theoria medica vera, Halae 1737. 4. Dissertationum Volumina II. Hal. 4.

multis affectatoribus gauderet. Cullenio, medico Anglico contigit, ut Stahl's nostri praeceptis pondus et simul Pathologiae Nervosae auctoritatem universalem et affectatorum multitudinem conciliaret *b*). Ex hujus viri systemate omnes fere morborum causae primam vim in nervos et omnino in partes solidas exercent, et humorum corruptiones sunt nil nisi effectus causae hujus. Omnia fere Humoralium Pathologorum praecepta, quae acrimoniam spectabant, ille remove studuit, et magnam morborum partem, qui hucusque humorales morbi putabantur, nervosos ap-

b) *W. Cullen* Anfangsgründe der praktischen Arzneywissenschaft, Leipzig 1789. III Tom. 8. Ejusd. Abhandlung über die Materia medica, übersetzt von S. Hahnemann, Leipzig 1789. II Tom. 8. Differtationes medicae Edinburgenses fontes praecipui sunt, e quibus principia Pathologiae Nervosae haurienda,

pellavit. Praecipua Nervosae Pathologiae praecepta haec fere sunt: Causae morbosae non immediate valent ad humores, (hi enim inerti et mortuae materiae similes sunt) sed ad solidas partes, et nominatim in nervos. Si in morbo quodam humores corrupti sunt, id dependet a statu solidarum partium praeternaturali, quem causa morbosa in his produxit. Contagiosae adeo morborum materiae non in humores sed in nervos tantummodo vim suam transferunt. In his efficiunt statum praeternaturalem, qui deinde producit humorum corruptionem, generis nempe specifici, qua contagium longius propagari potest *i*). Febres et inflammationes existunt, si solidae partes sufficienter, sive interna, sive

i) Sic v. g. miasmatis venerei in nervos actionem optime nuper demonstravit Vir Cl. *J. C. Reil* Memorabil. clin, Vol, II, Fasc. II, Halae 1792, 8.

externa causa, irritatae sunt. Humorū corruptiones accidentales modo sunt et consequuntur ex mutatione, quam irritamentum in solidis partibus produxit. In acutis et chronicis exanthematibus status solidarum partium primum obtinet locum, humorum acrimonia aut accidentalis est, aut hypothesis gratia praesumitur. In doloribus et rheumaticis et arthriticis non adest illa acrimonia, quam Pathologi Nervosi rheumaticam, arthriticam aut podagricam vocant, sed horum malorum fons est solidarum partium status praeternaturalis. Hydrops existit; si qua ratione absorbentium vasorum functiones interruptae aut impeditae sunt, atque feri et lymphae vitia accidentalia tantum sunt. Morborum tabescentium princeps causa est solidarum partium laesio, humores autem posthac demum corrumpuntur. Nervosos morbos non ab humorum vitiis dependere, quisque concedat oportet. Humoralium Pathologorum praecepta ad

unum omnia inanes sunt opiniones, eorum
praesertim systema de plethora, de humorum
et attenuatione et spissitudine, de falsa eorum
acrimonia etc. etc.

CAPUT

CAPUT TERTIUM.

Systematis utriusque, tum Humoralis, tum
Nervosae Pathologiae, recensio.

Cum hujus disputationis fines adeo circumscripti sint, ut omnia argumenta, quae et ab illorum systematum affectatoribus proferuntur, et ab adversariis opponuntur, expendere non liceat; consilio meo plane satisfecisse videor, si generaliter tantum iudicavero, quatenus utrumque systema, quod a medico practico aestimetur, dignum sit. Hoc meum iudicium commode complecti posse videtur his paucis, quae sequuntur:

1) Unumquodque horum, quae antea proposuimus, systematum jam propterea pretium habere et sententias, quae minime negari possunt, continere oportet, quia utrumque accepit et omni tempore habuit affectatores perspicacissimos, naturae observandae, veri ac falsi discernendi peritissimos atque aegrotis suis secundum Humoralis aequae feliciter ac Nervosae Pathologiae systema medentes. Hinc sequitur, in utroque systemate vera contineri medico practico utilissima atque saluberrima.

2) Minime negari potest, corporis humores corrumpi aut quem alium statum praeternaturalem pati posse; unde postea morbi, tanquam effectus producantur. Humores nostros toties a statu naturali discedere videmus, ut nihil contra talem experientiam objici possit. Nimium sanguinem, id est plethoram ibi adesse necesse est, ubi vasa praeter naturam extensa, nec amplius solidarum partium vires

sanguinis copiae consentaneae sunt. Saepius sanguis deficit, eumque tum attenuari et spissari, tum alio modo a statu naturali decedere posse, in promptu est. Pathemata salivae, bili, lacti noxias venenoque similes particulas instillant. Varia illa bilis mala, ejus abundantiam, defectum, inertiam, acrimoniam, putredinem et in lapidosas materias mutationem quotidie videmus. Innoxia, blanda pinguedo in rodentem, rancidam acrimoniam commutatur. Ventriculus et viscera saepissime acidas, putridas et ejusmodi alias sordes continent. Urina praeternaturalem subit statum, fit sabulosa et calculos vehit. His rebus quotidiana experientia clarissime confirmatis, quis est, qui humores corporis corrumpi non posse et Humoralem Pathologiam otiosi cerebri fictionem jam diu refutatam esse, contendat?

3) Sed hoc loco potissimum quaeritur :
Haec omnia humorum vitia , quae negari
nequeunt , utrum originales sint effectus cau-
sae morbosae , an prima causa in solidis par-
tibus lateat? — Ad hanc quaestionem re-
spondeo :

A. Utique in omnibus modo commemo-
ratis rebus semper fere morbosâ causa vim in
solidas partes , inprimis in nervos exercuit , an-
tequam humores corrupti erant. Plethora non
ante existere potuit , quam vasa nimio sangui-
ni spatium concederent et vires in compara-
tione cum massa sanguinis deficerent. San-
guis nec attenuatus nec inspissatus esset , si
solidae partes circulationem rite semper susti-
nuissent. Pathemata magnam nervosi syste-
matis mutationem effecerant , antequam spu-
tum , bilis et lac corrumperentur. Ne mul-
ta , semper fere animadvertes , si humores af-
fecti sint , primordialiter jam jam partes so-

lidas affectas fuisse. Hanc magni sane momenti rem plurimi veterum Humoralium Pathologorum valde neglexerunt et praeterierunt.

B. Si autem humores vitium, corruptionem, acrimoniam semel subierint, inde etiam, ut experientia quotidiana docet, multifarios morbos oriri posse, et ab hac igitur parte Pathologiam Humoralem immotam stare, unumquemque concedere oportebit. Sanguinis abundantia in quibusdam casibus magnas sane molestias gignit. Humores spissi stagnationem patiuntur et attenuati errorem loci subeunt. Acres humores irritare et morbos producere apparet. Hos itaque morbos aequè a solidarum partium vitiis, quatenus acrimonia tali vitio producit, atque ab acrimonia ipsa dependere, contendere licet. Quis non intelligat, Humorales inter et Nervosos Pathologos hac de re litem inde tantum oriri, quod

ūnus alterius mentem non perspiciat et ab utraque parte mera verba aucupentur?

C. Hoc denique certum est, in quibusdam causis morbofis valde nobis cavendum esse, ne temere judicemus, si nempe primo aspectu in opinionem deducamur, originaliter et primum in humoribus corruptionem et acrimoniam procreatam esse, quarum sequelae postea solidarum partium morbi fiut. E. c. in variolarum inoculatione septem saltem per dies aliquis corpus mutatum non sentiet; septimo demum die, et ferius forsan, irritatarum solidarum partium symptomata aderunt, febris orietur. Similis ratio est veneni venerei. Quia igitur morbus post plures demum dies apparet, et vim noxiam exercet, Humorales Pathologi judicant, prius in humoribus morbum oriri, et venenum venereum aut variolosum praeparari necesse esse, quod postea, tanquam materia irritans, vim in solidas partes exerceat.

Sed haec ex re nil colligi potest, nisi, post ipsam priorem in nervos impressionem tempus quoddam requiri; aut organa prima veneni impressione in statum praeternaturalem transierunt, qui autem nondum eum ascenderat gradum, ut formalis pars et cum illa miasma prius excitaretur, quam tempus quoddam praeterlapsum esset ad sufficientem talis adfectionis gradum necessarium. Nec est, quod credamus, tali occasione venenum aequè diu in corpore latuisse; fieri enim poterat, ut hoc jam diu ante morbi eruptionem e corpore removeretur, et per primam solum in nervos et organa vim lenem affectionem relinqueret, quae favente casu sustentata vim tandem consequeretur eam, quam procreatio partis formalis et ipsius morbi requireret. Id tunc praesertim verisimile fit, si cogitamus, tales morbos originaliter sine miasmate sequelas solummodo nervorum primum affectorum esse habendos.

4) Omnino et arti medicae et aegrotis profuerunt, qui recentioribus temporibus operam dabant, ut Pathologiam Nervosam in Humoralis Pathologiae locum substituerent; quia certum est, humorum morbos haud facile existere sine solidarum partium vitiis, quia morbi nervosi gravissimam partem continent, in qua medicorum praxis versetur, et quia veterum Pathologorum Humoralium praecepta multos sane continebant errores, qui viam aperirent ad medendi methodos corpori periculosas et noxias. Sed de hoc postea! Hic annotare tantum liceat:

a) Multi ex Pathologis Nervosis recentioribus justae causae nocuerunt, dum in rejiciendis Pathologiae Humoralis praeceptis modum excedebant. Pathologia Humoralis certis limitibus circumscripta corporis humani naturae ita conveniens est, ut non tota, quanquam recentio-

rum quidam id temere opinantur, re-
jici possit.

b) Equidem ut arbitror, in eo etiam er-
rarunt medici, quod vel in iis mor-
bis, qui omnino pertinent ad solidas
partes, saepe minus respexerunt hu-
morum vitia, quae ab his depende-
bant. Quanquam Pathologiae Nervo-
sae principatum tribuere licet, quan-
quam profiteri et possumus, et debe-
mus, omnium aut certe plurimorum
morborum originem in nervis et soli-
dis partibus quaerendam esse; postea
tamen humorum vitia orientur, maxima
sane, et Theoreticorum, et Practico-
rum attentione dignissima.

5) Ex his omnibus haec fere colligi
possunt:

Humoralis Pathologiae systema cum
Nervosorum Pathologorum systemate

bene conjungi et posse et oportere, ar-
tisque exercitationem hactenus tantum
bonam esse et consilio convenientem,
quatenus utriusque systematis veritati-
bus nitatur.

CAPUT QUARTUM.

De medendi methodo, secundum utrumque,
tam Nervosae quam Humoralis Patho-
logiae, systema.

Si Pathologia omnes morbos ex humoribus derivat, medendi methodum etiam, quae in illa nitatur, omnino humorum vitia spectare necesse est. Quo fit, ut Humorales Pathologi continuo loquantur de evacuatione humorum noxiorum et eorum correctione, qui remanent. Saepius obliviscuntur, medicamina hunc in finem adhibita in solidas etiam partes exercere vim, et hac ratione damnum saepe majus esse utilitate, quae humoribus concilie-

tur. Humorales Pathologi plerumque magni fuerunt Diaetetici et praecipue praecipue diaeteticis sanguinem minuere, attenuare aut resolvere, acrimoniam edulcorare, involvere et obtundere studuerunt. Alterantia sic dicta remedia, quae occulta ratione humores corrigere debebant, resolventia, sanguinem purificantia, remedia acrimoniae varii generis et ejusmodi alia in eximio pretio apud illos fuerunt, ubi vis evacuandi iis erant corrupti et noxii humores, ubi vis iis videbatur adesse humorum abundantia, quam purgando, sudando, venae sectione aut etiam fonticulorum ope minuendam esse, censebant. In omnibus his medendi methodis solidarum partium status raro respiciebatur.

Omnibus his praecipue plane contraria fuit Nervosorum Pathologorum medendi methodus. Hi enim remedia resolventia, alterantia, sanguinem purificantia et evacuantia in plurimis morbis noxia censuerunt, tum, quia illa

non valerent ad consequendum finem propositum, tum praecipue, quia solidas partes irritarent, debilitarent aut qua alia nefaria ratione eas afficerent. Atque id etiam jure iis erat concedendum. Horum regulae diaeteticae id semper spectaverunt, ut corpus rite nutriretur, viresque et conservarentur et augerentur. Fibrarum siccitati, laxitati, debilitati, tensioni, sensibilitati et irritabilitati ceterisque solidarum partium simplicibus vitiis eorum remedia potissimum occurrerunt. Humoribus vitiositati raro immediate, sed eo potius mederi studuerunt, quod perditum partium solidarum statum naturalem restituere cupiebant. In iis adeo morbis, ubi vitiosis humoribus occurrendum esse apparebat, summam tamen attentionem solidarum partium statui tribuerunt.

Ex hac generali utriusque, tantopere inter se diversae medendi methodi, descriptione, si comparaveris ea, quae capite tertio sunt commemorata, haec facile colligi poterunt:

I. Non potest non perniciosissima esse aegrotis omnium illorum medendi methodus, qui morbos ab una tantum parte, aut secundum Humoralis, aut Nervosae Pathologiae systema tractant. Non minoris stultitiae est, humorum morbos a solidarum partium vitio nutritos immediate curare, quam omnibus et singulis vitiis talibus remediis succurrere, quae unice in solidas partes vim exercent. Quemadmodum Pathologia Nervosa ab Humorali segregari non potest, ita etiam bona medendi methodus huic utriusque systematis conjunctioni consentanea esse debet.

II. Medendi methodus, qua Humorales Pathologi usi sunt, in universum plena fuit errorum et perniciosissima. Continuo enim versata est in remediis alterantibus, in sanguine ab acrimonia imaginata purificando, ope multifariorum decoctorum, quae tandem solidis partibus omnem densitatem, omne robur detraherent, necesse fuit. Semper operam dedit resol-

vendis humoribus, et, dum comminuere studebat fictam humorum corruptionem, omnem corporis firmitatem et vim comminuit. Quid quod succurrit vitiosis humoribus, quorum fallacia symptomata multitudo demum resolventium et evacuantium extorserat. Summa sane laude digna est nostri aevi morbos curandi methodus, quae tam perniciosam talium doctrinarum auctoritatem plane labefactavit et diruit.

III. Sed Pathologi Nervosi etiam in suis medendi methodis modum eximie excefferunt. Medici semper adhuc succurrant multis humorum vitiis, et ad hanc rem resolventibus, evacuantibus aliisque remediis utantur, necesse erit; nec periculum subibunt abusus illius, in quem quondam Humorales Pathologi inciderunt. Medendi regulae, quae in Pathologia Nervosa locum habent, quanquam commodissimae et nostri aevi morborum genio accommodatissimae sunt, perniciosissimae tamen fiunt, si eas sequamur sine respectu humorum vitiositatis. Nuper

quidam dederunt operam, ut totam Pathologiam ad auctam et minutam irritabilitatem reducerent, et huic systemati convenienter, omnibus morbis opio et vino adusto mederentur. Tempus perditurus viderer, si tam insanam doctrinam hoc loco copiose exponerem et argumentis refutarem *k*).

k) Adear, qui pleniorum hujus doctrinae expositionem et refutationem desiderat, libellum nuperrime editum: *Journal der Erfindungen, Theorien und Widersprüche in der Natur- und Arzneywissenschaft*. Erstes Stück p. 23 sqq. Zweites Stück p. 98 sqq.

CAPUT

CAPUT QUINTUM.

Loca praecipua, in quibus nostra recentior
medendi methodus, postquam Pathologia
Nervosa introducta est, a priore
differt.

Inter omnia illa, quibus recentior medendi me-
thodus excellit, id quidem videtur maximum,
quod ab ea vires vitales diligentissime et obser-
ventur, et ducantur, et denique sustententur.
Nostri medici non audent, remedia humorum
vitiositati adhibere, nisi virium vitalium statum
antea consuluerint. Assiduam tribuunt atten-
tionem viribus naturae salubribus, a quibus lon-
ge plura expectant, quam ab omnibus medica-

mentorū effectibus. Cum Pathologia Humoralis floreret, humores tam diu minuebantur et corrigebantur, usque dum aegrotus periret.

Ex quo Pathologia Nervosa introducta est, nos multo magis, quam majores nostri corporis sympathias notatu dignissimas respeximus. Has sympathias, tanquam fontes multorum morborum cognovimus, iisque saepissime usi sumus, ut medicamentorum effectus ad certas partes ducerentur.

Diaeta nostra aegrotis observanda permagnam subiit mutationem. Veteres Pathologi Humorales aegrotos esurire iusserunt, aut nutrimenta tantum tenuia et aquosa iis raro concesserunt; nos contra aegrotis commendamus cibos nutriendo aptos, imo tales, qui non mediocres coctionis vires desiderant, licet hae vires debili et inertī modo operentur. Obstupescerent sane Diaetetici priorum temporum severiores de no-

bis, qui liberalissime aegrotis carnem, et coctam, et fumo induratam, vinum et hujusmodi alia praebeamus. Consuetudo etiam, per artes gymnasticas morbos curandi, vulgaris fit, postquam Nervosae Pathologiae praecepta majorem apud nos obtinuerunt auctoritatem 1).

De corporis corroboratione nos jam multo rectius judicamus majoribus nostris, et experientia nos docuit, ad compensandas amissas vires, et earum, quarum functiones oppressae tantum sunt, restitutionem multo plus requiri, quam effectam sanguinis correctionem. Plurima, quibus ad roborandum utebantur majores, remedia, in stimulantium numerum rejecta sunt, a quibus vires ad tempus solummodo excitantur.

1) Exemplum nuper exhibuit *Salvadori* von der Lungenfucht, Leipzig 1791. 8.

Nulla alio tempore quam nostro in tam communi usu fuerunt remedia anodina, antispasmodica et ejusmodi alia, quae praesertim systema nervosum spectant. Quando unquam tanta audivimus de morbis spasmodicis, quam hac aetate, quae morbis nervosis tantopere abundat?

In locum methodi sudoriferæ, quae nimium calorem producebat et plane nitebatur in Humoralis Pathologiae erroribus, hominibus saluti antiphlogistica methodus successit. Quae quanquam saluberrima fuit, ea tamen mox abusi sunt medici, potissimum, quod fontem cujusvis praeternaturalis caloris et omnes motus febriles e sanguine falso derivarunt. Operam dederunt, ut refrigerarent sanguinem et imminutione inanis abundantiae calorem, febrim et inflammationem sedarent. Qua ratione autem multae febres salubres sunt suppressae, aegroti sine necessitate debilitati eorumque status multis modis deterior redditus est. Talem abusum post introductio-

nem Pathologiae Nervosae certius quam unquam cognovimus, beneficam medendi vim, quam saepe natura febribus tribuit, intelleximus *m*) et usum methodi antiphlogisticae nimis extensum valde limitare jam incepimus.

Nostra etiam doctrina de putredine in corpore vivo et de methodo antiseptica illi veterum vix ultro similis est, quae in Pathologia Humorali nitebatur.

Cognovimus, magnum esse discrimen inter putredinem, quae extra corpus nostrum existit, et inter statum, cui in vivo corpore hoc nomen tribuitur. Intelleximus, putredinem hanc nil esse, nisi permagnum virium vitalium defectum, et in curandis putridis morbis harum virium conservationem imprimis esse respiciendam, ita

m) *J. F. Mezler* über die Vortheile des Fiebers in langwierigen Krankheiten, Ulm 1790. 8.

tamen, ut earum actio remediis stimulantibus non augeatur, quia non potest fieri, quin haec remedia corpus debilitent et ad vires vitales magis imminuendas conferant *n*).

In adhibendis evacuantibus remediis cautiore facti sumus. Vomitoriis, quae duae Stollio praesertim vulgatiore reddita sunt, licet in certis conditionibus saluberrima sint, hoc tempore tamen majore cautione adhibita medici utuntur, praesertim in acutorum morborum initiis. Purgantia medicamenta non ultro adhibemus ad purificandum sanguinem et reliquos humores. Remediis, quae vehementiorem sudorem movent, raro et certis tantum in rebus utimur. Praecipue vero parce utimur venae sectione et abhorrescimus a sanguinis torrentibus, quae a

n) Egregie de gravissimo hoc argumento commentatus est *C. F. M. Goldhagen* de abusu excitantium in febribus putridis, Halae 1790. 8.

majoribus nostris, dementer sane, effundi jubebantur o). De ulcerum artificiosorum fonticulorumque utilitate jure dubitamus. Ne multa, experientia ubique docet, evacuandi methodum, quae quondam in fictis humorum vitiis nitebatur, a medicis nunc angustioribus finibus esse circumscriptam.

Nec fere quisquam medicamentis praeservativis, quae olim in usu erant, sanam humorum conditionem et mixturam conservandam esse censet.

Ex harum generalium therapeuticarum sententiarum a priorum temporum sententiis discrimine per se jam intelligitur, quantopere ut in singulorum morborum tractatione a majoribus nostris differamus, necesse sit. Nos longe aliter

o) *J. F. Mezler* Versuch einer Geschichte des Aderlasses, Ulm 1793, 8.

ac oliū curamus febres et inflammationes, aliter
exanthemata acuta et chronica, aliter morbos
rheumaticos, arthritidem, luem veneream et cete-
ros cum acrimonia conjunctos morbos; nos alia
remedia in hydrope et malis tabescentibus adhi-
bemus etc.

Varia discriminum genera, cum jam ex
iis, quae antea commemorata sunt, appareant,
hac in tractatione, cujus fines circumscripti sint,
jure praeterire possumus.

Handwritten text, possibly a list or notes, consisting of several lines of faint, illegible characters and symbols. Some characters resemble 'Z', 'O', and 'A'.

W 18

PICA

DISSERTATIO
MEDICA INAUGURALIS,
SISTENS
BREVIEM PATHOLOGIAE,
TAM NERVOSAE,
QUAM HUMORALIS,
DELINEATIONEM

CUM RECENSIONE

METHODI MEDENDI HODIERNAE
PATHOLOGIAE NERVOSAE
SUPERSTRUCTAE,

QUATENUS

A PRAXI, OLIM PATHOLOGIAE HUMORALI
ACCOMMODATA, DIFFERT.

PROMOTORE

VIRO ILLUSTRIS

PHILIPPO FRIEDERICO MECKEL,

PROFESSORE MEDICINAE ORDINARIO

INSTITUTI CLINICI CHIRURGICI

DIRECTORE

DIE V OCTOBRIS, MDCCCXIII.

AUCTORE

MOSE MARX.

HALENSI.

HALAE,

LITTERIS F. W. MICHAELIS.

